

In 2015 onthulde de Chinese president Xi Jinping zijn nieuwste masterplan op sportgebied: de Aziatische grootmacht zou in 2050 bij de beste voetballanden ter wereld horen. Zeven jaar daarvoor had China op de Olympische Spelen van Beijing de meeste medailles gewonnen dankzij een jarenlang, landelijk programma waarmee op systematische wijze een inhaalslag was geboekt in onderbelichte sporten. Hetzelfde moest nu met voetbal gebeuren. De sport werd verplicht op scholen en Xi beloofde door het hele land 50 duizend voetbalacademies te bouwen.

Het plan bleef steken in de startblokken. De coronapandemie, hardnekkige corruptie en het instorten van de Chinese competitie zorgden de afgelopen jaren voor een exodus van buitenlandse sterren die voor veel geld waren gehaald. Nog altijd is China, een land met ruim 1,4 miljard inwoners, een voetbaldwerg. Hoeveel academies er daadwerkelijk werden gebouwd, is onbekend.

Een jaar nadat Xi zijn plannen bekendmaakte, haalde IJsland, een land met nog geen 400 duizend inwoners en slechts een paar honderd profvoetballers, de kwartfinale van het Europees kampioenschap in Frankrijk. Twee jaar later, in 2018, plaatste de ploeg zich voor het eerst voor een wereldkampioenschap. (Het sprookje strandde dit keer in de groepsfase, na onder meer een gelijkspel tegen voetbalgrootmacht Argentinië.)

De twee landen zijn uitzonderingen. Volgens door onderzoekers gehanteerde voorwaarden voor voetbalsucces zou China het op papier stukken beter moeten doen en had IJsland nooit een rol van betekenis mogen spelen op een groot toernooi.

De prestaties van een land in het internationale voetbal zijn

AAARD VAN HET LANDJE

Waarom is het kleine Uruguay goed in voetbal, maar wereldmacht China niet? Het succes van een voetbalnatie is afhankelijk van verschillende factoren. 'In beginsel heeft Duitsland altijd een grotere kans dan Nederland.'

afhankelijk van een veelvoud aan factoren. Toch vormen twee aspecten de basis van elk wetenschappelijk model, zegt Thomas Peeters, sporteconoom aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. 'Je moet met zijn velen zijn en kinderen mogen niet opgroeien in armoede. China is een land dat het hele model op dat gebied op z'n kop zet. Het is groot, en in toenemende mate niet meer arm. Die zouden het theoretisch veel beter moeten doen.'

'In beginsel maakt een land als Duitsland altijd een grotere kans om kampioen te worden dan Nederland,' zegt Maarten van Bottenburg, een hoogleraar bestuurs- en organisatiewetenschap aan de

Universiteit Utrecht die onderzoek deed naar het succes van landen in verschillende sporten. 'Maar de grootte van een land of bevolking zegt niet alles.'

Over het algemeen doen landen met een traditionele voetbalcultuur het beter, weet Van Bottenburg. Die cultuur behelst verschillende componenten. 'Je moet voldoende spelers hebben, maar die moeten zich ook op een goede manier kunnen ontwikkelen. Het niveau van de trainingen, coaches en competities speelt een grote rol. Samen vormt dat die voetbalcultuur. Die bouw je niet zomaar op. Vaak is dat een product van een lange geschiedenis.'

Het verklaart het succes van

een land als Uruguay, in 1930 de eerste wereldkampioen voetbal. Het land met slechts 3,4 miljoen inwoners, fijne knepen tussen grootmachten Brazilië en Argentinië, won liefst vijftien keer de Copa América (het kampioenschap van Zuid-Amerika, *red.*) en was ook bij recente wereldkampioenschappen succesvol. 'Voetbal trok dit kleine landje uit de schaduw van de anonimiteit,' verklaarde de Uruguayaanse schrijver en journalist Eduardo Galeano. 'Het lichtblauwe shirt is het bewijs van ons bestaan.'

In Europa is met name het kleine Kroatië (vier miljoen inwoners) een uitschieter: sinds het land in 1991 onafhankelijk werd,

speelde het zich drie keer bij de laatste vier op een wereldkampioenschap (zie kader). 'Daar is ook een sterke voetbalcultuur aanwezig,' zegt Peeters. 'Als Joegoslavië niet uiteen was gevallen, was dat echt een wereldmacht geweest.'

Goede prestaties, bijvoorbeeld op een groot toernooi, kan jonge landgenoten aansporen om te gaan voetballen. 'Al is een verband daar moeilijk te bewijzen, het is een beetje het verhaal van de kip en het ei,' zegt Peeters. 'Wilde iedereen in Nederland gaan voetballen omdat Cruïjff het deed, of ging Cruïjff voetballen omdat iedereen het deed?'

Tegenover Uruguay en Kroatië staan grotere landen als China, de

Verenigde Staten en India, waar een voetbalcultuur in verschillende mate ontbreekt. 'In Amerika zijn American football en basketbal populairder. Daar staat voetbal nog redelijk achteraan in de rij,' zegt Van Bottenburg. In de VS waren Messi en Ronaldo wellicht gaan honkballen.

Wel zijn de Amerikaanse vrouwen al decennialang toonaangevend in het internationale voetbal. Sinds een wet uit 1974 universiteiten verbood om bij het uitdelen van studiebeurzen aan sportende studenten te discrimineren op basis van geslacht, werd er flink in de sport geïnvesteerd. Van Bottenburg: 'Dat is een goed voorbeeld van hoe een goede →



BAL: FREEPIK



structuur een verschil kan maken.' De Amerikaanse voetbalvrouwen wonnen vier WK-titels en pakten viermaal olympisch goud.

In sommige landen verhinderen externe factoren het ontstaan van een voetbalcultuur. De ontwikkeling van de sport wordt in China geremd door corruptie bij clubs en bestuurders. In andere landen werkt het klimaat simpelweg niet mee. 'De temperatuur moet tijdens het seizoen niet te veel afwijken van vijftien graden,' zegt Peeters. 'Te koud of te warm is niet goed.'

IJsland is opnieuw een uitzondering. Sinds de eeuwwisseling bouwde de overheid talloze verwarmde veldjes, waarvan sommige overdekt, in de buurt van scholen.

In de meeste landen is de invloed van het landsbestuur op de mate van voetbalsucces beperkt, weet Peeters. 'Voor in Europa moeten clubs het hebben van private investeringen. De steun van een overheid is in Nederland bijvoorbeeld belangrijker voor kleinere sporten als volleybal, judo of roeien. Die vertaalt zich ook vaak naar de oogst op de Olympische Spelen.'

De 'efficiëntie' van een land op voetbalgebied is volgens onderzoek van Peeters af te meten aan het aantal zendelingen dat naar het buitenland reist. 'Landen als Nederland, Portugal of België leveren vaker bondscoaches dan landen die minder efficiënt zijn op voetbalgebied.'

Voor landen in ontwikkeling is het van belang om kennis uit het buitenland te omarmen, zegt Peeters. 'Sinds het Bosman-arrest uit 1993, waardoor spelers makkelijker van club kunnen wisselen, wordt die meer verspreid. Elk land, hoe klein ook, heeft voetballers in de grote Europese competities. Die nemen hun kennis na hun carrière mee naar huis.' ←



Het geheim van Kroatië

Aleksandar Holiga, een voetbaljournalist uit Kroatië, kreeg de vraag in de loop der jaren ontelbare keren voorgeschoteld: waarom is zijn kleine landje zo goed in voetbal? 'Je kunt je niet voorstellen hoe vaak ik daarnaar gevraagd ben,' zegt de hoofdredacteur van de Kroatische sportkrant *Telesport*. Een antwoord heeft hij vooralsnog niet gevonden. 'Als ik dat had, was ik nu waarschijnlijk een rijk man geweest.'

In onderzoeken naar de voorwaarden voor internationaal voetbalsucces is Kroatië een abnormaliteit. Het land telt slechts vier miljoen inwoners, is niet bijzonder rijk, heeft geen sterke competitie en de talentenvijver is er kleiner dan elders. 'Ik denk

dat we het van ons improvisatievermogen moeten hebben,' zegt Holiga, 'want een goed systeem voor het ontwikkelen van talenten ontbreekt. Dat zie je misschien terug bij de spelers die we voortbrengen.'

Sinds Kroatië in 1991 onafhankelijk werd, is de nationale voetbalploeg er een om rekening mee te houden. De nieuwe ploeg was vrijwel meteen succesvol: bij het EK van 1996 haalden de Kroaten de kwartfinale, twee jaar later werden ze ten koste van Nederland derde op het WK in Frankrijk. Tegen alle verwachtingen in haalde Kroatië respectievelijk de finale en halve finale bij de laatste twee wereldkampioenschappen.

Vaak wordt bij verklaringen naar het Kroatische voetbalsucces verwezen naar de volksaard en de Balkanoorlog, waarin het land om onafhankelijkheid streed. 'We speelden niet voor onszelf, en misschien niet eens voor Kroatië,' zei voormalig international en bondscoach Slaven Bilic enkele jaren geleden tegen het Britse dagblad *The Guardian* over de Kroatische ploeg van de jaren negentig. 'We speelden voor de mensen die zijn overleden.'

De huidige sterren in de Kroatische ploeg, aangevoerd door Luka Modric, raakten als jongens geïnspireerd door de prestaties van hun oudere landgenoten.

In een poging het opmerkelijke succes van zijn land te verklaren, komt Holiga tot een andere conclusie. 'Als ik één karaktereigenschap moet noemen die bij ons dominant is, zeker in de sport, dan is het dat we ons altijd benadeeld voelen door grotere en rijkere landen. Dat vinden we prettig, we gebruiken het als motivatie. We denken altijd dat we onderschat worden, ook al is dat allang niet meer zo. We hebben wat dat betreft een beetje een complex.'

Het is volgens Holiga nog maar de vraag of Kroatië zijn status als een onwaarschijnlijke voetbalgrootmacht langer kan vasthouden. 'De prestaties van de jeugdteams zijn niet noemenswaardig,' zegt de journalist. 'We hebben eerder mindere perioden gehad. Voor het grootste deel van de jaren nul hadden we een middelmatig team. Er komen wat interessante spelers aan, maar het is moeilijk om te zeggen hoe die gaan presteren.'

Bij het EK in Duitsland deelt Kroatië een poule met Italië, Albanië en Spanje. 'Voor het WK in Qatar van 2022 zag alles er goed uit. De oude generatie ging nog goed en er kwamen wat nieuwe spelers bij. Maar nu zijn er meer vraagtekens, het ziet er niet heel veelbelovend uit. Aan de andere kant: je kunt ze nooit afschrijven. Dat hebben ze de laatste jaren wel bewezen.' ←

EK VOETBAL
SPANJE - KROATIË,
ZATERDAG, NPO 1,
18.00

KROATIË - ALBANIË,
WOENSDAG, NPO 1,
15.00

Liveverslag van de
groepswedstrijden.

